Άγιος Σάββας ο Ηγιασμένος

Ο Όσιος Πατήρ ημών Σάββας ο Ηγιασμένος εγεννήθη κατά το έτος 439 από της Χριστού Γεννήσεως υπό γονέων ευσεβών και πλουσίων, του Ιωάννου και της Σοφίας, εις την κώμην Μουταλάσκην της Καππαδοκίας. Ο πατήρ του, στρατιωτικός ων και αναγκασθείς να μεταβή μετά της συζύγου του Σοφίας εις την Αλεξάνδρειαν δια υπηρεσιακούς λόγους, ανέθεσε την ανατροφήν του μικρού Σάββα εις τον εκ μητρός θείον του Ερμίαν, ότε ο Άγιος ήτο πέντε μόλις ετών.

Μετ' ολίγον καιρόν, δυσαρεστηθείς ο Σάββας από την συμπεριφορά της συζύγου του θείου του και από την επακολουθήσαν διαμάχην μεταξύ των θείων του Ερμίου και Γρηγορίου δια την ανατροφήν του και την διαχείρισιν της περιουσίας των γονέων του περιφρόνησε τον κόσμον και ενετάγη εις μοναστήριον πλησιόχωρον της γενέτειράς του ονομαζόμενον «Φλαβιαναί». Εκεί επεδόθη αφ' ενός εις την εκμάθησιν του ψαλτηρίου και των μοναχικών υποχρεώσεων, αφ' ετέρου εις την άσκησιν των θεοειδών αρετών και διέπρεψεν εις την εγκράτειαν, την σωματικήν κακοπάθειαν, την ταπεινοφροσύνην και την υπακοήν, δια των οποίων εφάνη υπέρτερος πάντων των συμοναστών του, εξήκοντα ή και εβδομήκοντα τον αριθμόν. Θέλων δε ο Θεός να προμηνύση την αγιότητα, εις την οποίαν θα έφθανεν ο Σάββας, τον εχαρίτωσε με ακράδαντον και θαυματουργόν πίστην: κάποτε εισήλθεν εις ανημμένον φούρνον, αφού καθωπλίσθη δια του σημείου Σταυρού, και σώος και αβλαβής εξήγαγε αβλαβή τα ενδύματα, τα οποία ο αρτοποιός είχεν λησμονήσει.

2. Μετάβασις εις Παλαιστίνην. Άσκησις εις το κοινόβιον του Αγ. Θεοκτίστου και πλησίον του Μ. Ευθυμίου (456-473)

Έχων συμπληρώσει εν ταις Φλαβιαναίς δέκα έτη αγώνων, εζήτησε από τον Ηγούμενον ευλογίαν, δια να απέλθη οριστικώς εις την Αγίαν Πόλιν Ιερουσαλήμ, καθόσον επεθύμει να αναβαίνη διαρκώς από δόξης εις δόξαν, ησυχάζων εις την έρημον. Ο Ηγούμενος του παρέσχε την άδειαν έπειτα από θεϊκήν οπτασίαν, και ούτως ο Σάββας, εις ηλικίαν δεκαοχτώ ετών, αφίχθη εις Ιεροσόλυμα και εφιλοξενήθη εις την Μονήν του Αγίου Πασσαρίωνος, όπου και διήλθε τον χειμώνα του έτους 456 προς 457 μ.Χ. Παρά τας προτροπάς του Αρχιμανδρίτου Ελπιδίου και ετέρων αδελφών να μείνη πλησίον των, ο Σάββας είχε διαρκώς κατά νουν να συναριθμηθή με τους αναχωρητάς, οι οποίοι ησκούντο υπό την εποπτείαν του θαυματουργού και λάμποντος φωστήρος Ευθυμίου του Μεγάλου, δια τούτου δε έλαβε την ευλογία από τον Ελπίδιον και μετέβη προς συνάντησιν του Μ. Ευθυμίου.

Ο Ευθύμιος αρνήθη να κρατήση τον Σάββαν εις την Λαύραν του, αντιθέτως απέστειλεν αυτόν εις την Μονήν του Αββά Θεοκτίστου, μηνύων εις εκείνον να φροντίση τον Σάββαν, διότι ούτος θα εγίνετο διαπρεπής εις την μοναστικήν ζωήν, αυτό το έπραξεν ο Μ. Ευθύμιος, δια να δώση και εν υπόδειγμα εις τον Σάββαν να μη δέχηται νέους αγενείους, όταν θα ίδρυε την ιδικήν του περιφανή Λαύραν και θα καθίστατο νομοθέτης και αρχηγός πάντων των κατά Παλαιστίνην αναχωρητών. Ο νεαρός Σάββας εδέχθη την οδηγίαν του Μ. Ευθυμίου ως θέλημα θεού και εισελθών εις την υπακοήν του Αββά Θεοκτίστου ενέτεινε τους προτέρους του αγώνας, εις την νηστείαν, αγρυπνίαν, ταπεινοφροσύνην και υπακοήν προσέθεσε την αγάπην και επιτηδειότητα εις τας εκκλησιαστικάς ακολουθίας, την αποδοτικωτάτην διακονίαν και εξυπηρέτησιν των λοιπών μοναχών, εν γένει δε διαγωγήν παντελώς άψογον.

Με τοιάυτην θαυμαστήν πολιτείαν διήνυσεν ο Άγιος Σάββας δέκα έτη, μέχρι θανάτου του αγίου Θεοκτίστου, και ακόμη δύο, μέχρι της κοιμήσεως του διαδόχου του θεοκτίστου, Μάριδος. Από τον νέον Ηγούμενον Λογγίνον ο Άγιος

εζήτησε να του επιτρέψη την ησυχαστικήν ζωήν, έχων ο Λογγίνος κατά νούν την υψηλοτάτην αρετήν του Σάββα, λαβών δε και την σύμφωνον γνώμην του Μ. Ευθυμίου του την επέτρεψεν, έκτοτε και επί πέντε έτη ο Άγιος Σάββας διέμενε κατά τας πέντε ημέρας της εβδομάδας νήστις εις εν σπήλαιον νοτίως της Μονής, εις το οποίον προσηύχετο και ειργάζετο, μόνον δε κατά τα Σάββατα και τας Κυριακάς επέστρεφεν εις την Μονήν, δια να μεταφέρη το προϊόν του εργοχείρου του και να λάβη μέρος εις τας κοινάς προσευχάς. Καθ' όλην την Τεσσαρακοστήν, ο Άγιος Σάββας διέμενε μετά του Μ. Ευθυμίου και του μακαρίου Δομετιανού, μαθητού εκείνου, εις την πανέρημον του Ρουβά, μεταξύ του χειμάρρου των Κέδρων και της Νεκράς θάλασσας, εν νηστεία, ολιγοποσία, προσευχή και αγρυπνία. Την συμήθειαν αυτήν διετήρησεν ο Άγιος και εις τα μετέπειτα έτη. Εις τας 20 Ιανουαρίου του 473 ο μέγας πατήρ ημών Ευθύμιος εκοιμήθη εν ειρήνη.

3. Απομόνωσις του Αγίου Σάββα εις την έρημον. Ίδρυσις της Ιεράς Λαύρας και ανάδειξις του Αγίου εις αρχηγών των αναχωρητών (473-493)

Τότε ο Άγιος Σάββας, κατά το τριακοστόν πέμπτον έτος της ηλικίας του, δεν ηθέλησε να επιστρέψη εις το κοινόβιον, άλλ' απήλθε προς την ανατολικήν έρημον του Ρουβά και Κουτυλά, την ιδίαν περίοδον κατά την οποίαν ο Άγιος Γεράσιμος ο Ιορδανίτης έλαμπεν εν τη ερήμω του Ιορδάνου. Εις την έρημον ταύτην, όπου συνεδέθη πνευματικώς και με τον Άγιον Θεοδόσιον τον Κοινοβιάρχην μέσω του μοναχού Άνθου, διέμεινεν ο Άγιος Σάββας τέσσερα έτη. Τότε εκέρδισε την κατά των δαιμόνων και των θηρίων πλήρη αφοβίαν, άλλα και το σέβας των βαρβάρων, χάρις εις την εις Θεόν πίστην του και την αρετήν του. Μετά ταύτα, προσταχθείς υπό αγγέλου επάνω εις το όρος της Ευδοκίας, μετώκησεν εις την ανατολικήν πλευράν του Χειμάρρου των Κεδρών, εις σπήλαιον, το οποίον εως σήμερον δείκνυται ως το Σπήλαιον του Άγίου Σάββα, έναντι της Λαύρας. Μετά πέντε έτη, ήρχισαν να συναθροίζονται πλησίον του οι ερημίται και αναχωρηταί, ως εβδομήκοντα τον αριθμόν, άνδρες ουράνιοι και χαριτοφόροι, οι οποίοι απετέλεσαν και την πρώτην συνοδείαν της Λαύρας, εν έτει 483. Μετά την πρώτην οργάνωσιν της Λαύρας και την ανάβλυσιν αγιάσματος θαυματουργικώς, διά της προσευχής του Αγίου, ο άγιος Σάββας είδεν εις την δυτικήν όχθην, απέναντι του σπηλαίου του, να υψώνεται εώς τον ουρανόν στύλος πυρός. Ερευνήσας τον τόπον του θαύματος αυτού την επόμενη ημέραν, ανεύρε το θεόκτιστον σπήλαιον, το οποίον είχε κατάλληλον μορφήν δια να γίνη ναός. Αυτόν κατέστησε κέντρον της Λαύρας ο Αγ. Σάββας, οργανώσας και τας υπολοίπους υπηρεσίας. Η συνοδεία του έφθανε τότε τους εκατόν πενήντα μοναχούς.

Θα ήτο όμως αδύνατον να μη ενταθώσιν οι πειρασμοί και τα σκάνδαλα του διαβόλου, εναντίον ενός τόσον Θεϊκού έργου. Ο Άγιος Σάββας υπέστη την περιφρόνησιν και συκοφαντίαν εκ μέρους ιδικών του μοναχών, οι οποίοι εζήτησαν από τον πατριάρχην Σαλλούστιον την αντικατάστασιν του εις την ηγουμενίαν. Ο πατριάρχης Σαλλούστιος αντ' αυτού, γνωρίζων την αγιότητα του Σάββα, τον εχειροτόνησε πρεσβύτερον, και ενεκαινίασε την Θεόκτιστον Εκκλησία την 12ην Δεκεμβρίου του 491.

Η επί γής ουράνιος πολιτεία του Αγ. Σάββα εσυνεχίζετο: η προσέλευσις μοναχών, και δή Αρμενίων, ελκόμενων από το παράδειγμα του Αγίου, ηύξανε, το ίδιον και η άσκησις και τα θαύματα του Αγίου, ο οποίος κατά τας Μ. Τεσσαρακοστάς διήνυε εις την πανέρημον ζωήν υπεράνθρωπον. Εις την Λαύραν προσήλθεν ο οσιώτατος Ιωάννης, επίσκοπος Κολωνίας, ως απλούς μοναχός, ο οποίος αργότερον κατέστη περιβόητος δια την αρετήν του. Το 492 ο Άγιος Σάββας ήλθεν εις το φρούριον του Καστελλίου, εν τη ερήμω βορειοανατολικώς της Λαύρας και αφού εξεδίωξε τους δαίμονας, οι οποίοι ενεφώλευον εκεί, ωκοδόμησε κοινόβιον και ετοποθέτησε μοναστικήν αδελφότητα. Μετ' ολίγον καιρόν ο πατριάρχης Σαλλούστιος ανέδειξε τον μέν Σάββαν άρχοντα και

νομοθέτην πάντων των αναχωρητών και κελλιωτών, των υπαγομένων εις την Αγίαν Πόλιν, τον δε Θεοδόσιον τον Κοινοβιάρχην αρχηγόν και αρχιμανδρίτην πάντων των κοινοβίων. Δια τούτο ο Άγιος Σάββας έλεγε χαριέντως προς τον Θεοδόσιον ότι ο ίδιος ήτο «ηγούμενος ηγουμένων», ενώ ο Θεοδόσιος «ηγούμενος παιδίων», δηλαδή αρχαρίων.

4. Οικοδόμησις του Ναού του Ευαγγελισμού της Θεοτόκου. Αποχώρησις του Αγίου εκ της Λαύρας (494-508)

Το έτος 494 μ.Χ. ήρχισαν και αι εργασίαι ανοικοδομήσεως της Μεγάλης Εκκλησίας της Θεοτόκου, της οποίας τα εγκαίνια εγένεντο αρκετά έτη αργότερον, την 1ην Ιουλίου του ε΄τους 502 μ. Χ., διότι ο Θεόκτιστος Ναός και ο μικρός ευκτήριος οίκος δεν επήρκουν δια τας λατρευτικάς αν'αγκας της Λαύρας.

Ωστόσο οι μαθηταί, που είχον προ ολίγων ετών κατηγορήσει τον Άγιον, εστασίασαν και πάλιν εις τοιούτον βαθμόν, ώστε ηναγκλασθη ο Άγ. Σάββας, διά να μη τους παροξύνη επί πλέον, να αποχωρήση από την Λαύραν. Η απουσία του διήρκησε πέντε έτη (503-508 μ.Χ.), κατά τα οποία συνέστησε δύο νέα κοινόβια εις τα Γάδαρα και Νικόπολιν, εις τόπους όπου προσήρχοντο προς αυτόν πιστοί, δια να μονάσουν κοντά του. Τελικώς η αποκατάστασις του εις την θέσιν του Ηγουμένου είχεν ως αποτέλεσμα την φυγήν των στασιαστών από την Μεγίστην και την εγκαταβίωσιν των εις την Νέαν Λαύραν. Και όμως ο ανεξίκακος Άγιος και εκεί τους βοήθησε να κτίσουν και διοργανώσουν την Λαύραν των, εγκατέστησε δε εις αυτούς και Ηγούμενον αγιώτατον, τον Ιωάννην.

5. Ίδρυσις νέων Μονών, πρώτη μετάβασις εις Κωνσταντινούπολιν και αγών κατά του Μονοφυσιτισμού (509-516)

Τα επόμενα έτη ο Άγιος επεδόθη εις την καλλιέργειαν των πνευματικών του τέκνων. Συνέστησε μέχρι θανάτου του άλλας δύο λαύρας, την του Επταστόμου (512 μ.Χ.) και την του Ιερεμίου (531μ.Χ.), και άλλα δύο κοινόβια, το του Σπηλαίου (509μ.Χ.) και το του Σχολαρίου (512μ.Χ.), πλήν των ως άνω αναφρθέντων. Την τελευταίαν εικοσαετίαν της ζωής του ελάμπρυναν όμως και άλλαι θαυμασταί πράξεις, αι οποίαι έσχον τεράστιαν σημασίαν δια την εκκλησιαστικήν άλλα και παγκόσμιαν ιστορίαν. Υπό την πίεσιν των μεθοδεύσεων του μονοφυσίτου αυτοκράτορος Αναστασίου (491-518) και των πρωτοστατών του Μονοφυσιτισμού «Ακεφάλων» Σευήρου, Φιλοξένου και Σωτήρχου αι Ορθόδοξοι Εκκλησίαι της Ανατολής περιήρχοντο σταδιακώς εις τας χείρας μονοφυσιτών επισκόπων. Ο Άγιος Σάββας, μετά από παρακίνησιν του Ορθοδόξου πατριάρχου Ιεροσολύμων Ηλία (494-516), μετέβη εις την Κωνσταντινούπολιν το 512, όπου κατώρθωσε διά της φήμης του άλλα και της αγιότητός του να πείσει τον αυτοκράτορα να αναστείλει την εξορίαν του Ηλία. Τότε το επόμενον έτος η εκτόπισης του Ορθόδοξου πατριάρχου ετέθη υπό του αυτοκράτορος εις εφαρμογήν, ο Άγιος Σάββας συνεκέντρωσεν εις Ιεροσόλυμα όλους τους μοναχούς της ερήμου, δια να προφυλάξη τον Ηλίαν, και αναθεμάτισε τους αιρετικούς απεσταλμένους του αυτοκράτορος. Παρόμοιαν κινητοποίησιν των ερημιτών εφήρμοσε τρία έτη αργότερον, το 516 μ. Χ., προκειμένου να στηρίξει εις την Ορθοδοξίαν τον νέον Πατριάρχην Ιεροσολύμων, Ιωάννην Γ' (516-524), βοηθούμενος υπό του Αγ. Θεοδοσίου του Κοινοβιάρχου. Η κινητοποίησις αυτή διεφύλαξε την Εκκλησίαν Ιεροσολύμων εν ορθή πίστη. Καθ' ήν στιγμήν αι Εκκλησίαι Κωνσταντινουπόλεως, Αλεξανδρίας και αντιοχείας είχον περιέλθει υπό μονοφυσίτας πατριάρχας. Μετ΄ολίγον η Ορθοδοξία αποκατεστάθη πανταχού.

6. Συνέχισης της οσιακής του Αγίου Σάββα ζωής. Συνάντησις μετά του Ιουστινιανού εν Κωνσταντινούπολει. Κοίμησις του Αγίου (516-532)

Η Δευτέρα μετάβασις του Αγίου Σάββα εις την Βασιλεύουσαν έλαβε χώραν περίπου είκοσιν έτη μετά την πρώτην, το 530 μ. Χ., όταν ο Άγιος ήτο ενενήκοντα ετών. Ο Άγιος επέτυχεν εκεί την απαλλαγήν της Παλαιστίνης από τα σκληρά μέτρα, τα οποία ο αυτοκράτωρ Ιουστινιανός ήθελε να επιβάλλει συνέπεια των ταραχών, τας οποίας είχε προκαλέσει η εξέγερσις Σαμαρειτών και Ιουδαίων (529). Ο Άγιος παρώτρυνε ακόμη τον ευσεβή βασιλέα, ο οποίος είχεν αντιληφθεί ο ίδιος δι' οπτασίας την αγιότητα του Σάββα, να προβεί εις δίωξιν των αιρέσεων Αρείου, Νεστορίου και Ωριγένους και εις κοινωφελή έργα εις την Παλαιστίνην, έναντι των οποίων θα απεκόμιζεν επέκτασιν της αυτοκρατορίας εις την Αφρικήν και Ιταλίαν. Πράγματι η προφητεία και ευλογία αυτή του Αγ. Σάββα εξεπληρώθη . Αι νίκαι των στρατηγών Βελισσαρίου και Ναρσή έφεραν και πάλιν τα δυτικά τμήματα της Αυτοκρατορίας υπό τον αυτοκράτορα της Πόλεως. Τοσαύτη ήτο η προφητική χάρις του Αγίου Σάββα.

Πόσα εκ των θαυμάτων του Αγίου δύναται κάποιος να διηγηθή και ποιόν να θαυμάσει πρώτον. Η χάρις του έφθασε και εώς του να λύση με την προσευχή του πενταετή ανοβρίαν εις Ιεροσόλυμα, την οποίαν είχε προκαλέσει η άδικος εκτόπισις του πατριάρχου Ηλία και η δι' αυτήν οργή του Θεού (520 μ.Χ.). Όμως η επιστροφή του εκ της Βασιλευούσης εσήμανε και την αρχήν του τέλους της επιγείου πολιτείας του. Ο Όσιος Πατήρ ημών Σάββας ο Ηγιασμένος ανεπαύθη εκ των κόπων του εν Κυρίω την 5ην Δεκεμβρίου του 532 μ. Χ. Είχε ζήσει εις το κοινόβιον των Φλαβιανών δέκα έτη, ως του 18ου έτους της ηλικίας του, δεκαεπτά έτη εις το κοινόβιον του Αγίου Θεοκτίστου εις την Παλαιστίνην, και πεντήκοντα εννέα έτη εις τας ερήμους και εις την Μεγίστην Λαύραν. Κατά το έτος 547 το τίμιον λείψανόν του ευρέθη εντός του μνήματος σώον και αδιάλυτον, μετεφέρθη δε εις Κωνσταντινούπολιν πολλούς αιώνας αργότερον και εκείθεν υπό τους Σταυροφόρους εις Ενετίαν το 1204. Το 1965 επεστράφη οριστικώς εις την Μεγίστην αυτού Λαύραν. Η πρωτοφανής απήχησις της ζωής του εις τους πιστούς έσχεν ως αποτέλεσμα την συγγραφήν του Βίου του υπό Κυρίλλου του Σκυθοπολίτου ήδη κατά το 557 μ. Χ.

Εφ΄όσον κατά τους αψευδείς λόγους του Κυρίου Ιησού Χριστού το ποιόν των ανθρώπων γνωρίζεται από τους καρπούς των, η περαιτέρω πορεία της Ιεράς και Μεγίστης του Οσίου Σάββα Λαύρας αποτελεί καρπόν της θεϊκής αρετής του Αγίου και απόδειξιν της δόξης και παρρησίας, ας εύρε πλησίον του Θεού, διά των οποίων σώζει άχρι τούδε το κυριότερον μοναστικόν καθίδρυμα της κατά Ιουδαίαν ερήμου. Αληθώς προκαλούν τον θαυμασμόν, όχι μόνο τα απειράριθμα θαύματα του Οσίου άλλα και η απήχησις της μοναστοκής ζωής της Λαύρας του, η οποία απετέλεσε πρότυπον και καθοριστικόν παράγοντα εις την διαμόρφωσιν της μοναχικής ζωής και της λατρευτικής τάξεως της ανά την Οικουμένην Εκκλησίας, εκτός του ότι πρόσφερε πληθύν αγίων ανδρών, γνωστών και αγνώστων, ανάμεσον των οποίων διαλάμπει ιδιαιτέρως ο μέγιστος θεολόγος του 8ου αι. Άγιος Ιωάννης ο Δαμασκηνός. Η τιμή του Αγίου Σάββα διεδόθη τάχιστα από την Ρώμην ως και τον Καύκασον Γεωργίαν. Οι διάδοχοί του εις την Ηγουμενίαν ανέδειξαν την Λαύραν προπύργιον της Ορθοδοξίας εις την Παλαιστίνην κατά του Ωριγενισμού, Μονοθελητισμού, Εικονομαχίας και Παπισμού με πανορθόδοξον εμβέλειαν. Μετά τους μέσους χρόνους η Λαύρα ανεδείχθη ακόμη και παιδευτήριον της Αγιοταφιτικής Αδελφότητος, τα μέλη της οποίας ελάμβανον εν τη Λαύρα προπαιδείαν της μοναχικής πολιτείας και πείραν των εκκλησιαστικών πραγμάτων. Πάντα ταύτα οφείλονται εις την πρεσβείαν και το παράδειγμα του Αγίου Σάββα: « Λαμπρά του πεφωτισμένου πατρός ημών Σάββα τα θεία χαρίσματα, η μέν πολιτεία ένδοξος, ο δε βίος ενάρετος και η πίστις ορθόδοξος. Και τούτο μέν εκ μέρους ήδη διά των ειρημένων απεδείχθη».

Ιερά Λάυρα Σάββα του Ηγιασμένου

Θεόκτιστος Έπαλξις Ορθοδοξίας
1500 έτη
Έκδοσις Ιεράς Λαύρας Σάββα του Ηγιασμένου